

ELŐTERJESZTÉS

Tótkomlós Város Önkormányzat Képviselő-testületének 2025. február 26. napján tartandó rendes, nyílt ülésére

Tárgy: A Tótkomlós város helyi jelentőségű természeti értékeinek védetté nyilvánításáról és a természetvédelem helyi szabályairól szóló 12/2011. (VII. 7.) önkormányzati rendelet felülvizsgálata

Tisztelt Képviselő-testület!

A Békés Vármegyei Kormányhivatal a Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium Hatósági Ügyekért Felelős Helyettes Államtitkára által kiadott 2024. évi ellenőrzési munkaterv alapján elvégezte a helyi jelentőségű védett természeti terület jogi szabályozását tartalmazó önkormányzati rendeletek törvényességi felülvizsgálatát.

A törvényességi vizsgálat során Tótkomlós Város Önkormányzat Képviselő-testületének a Tótkomlós város helyi jelentőségű természeti értékeinek védetté nyilvánításáról és a természetvédelem helyi szabályairól 12/2011. (VII.7.) önkormányzati rendelete (a továbbiakban: Rendelet) kapcsán a kormányhivatal szakmai segítségnyújtással élt az önkormányzat képviselő-testülete döntésének jogszerűsége, jogalkotási kötelezettségének teljesítése vonatkozásában az alábbiak szerint.

A Rendelet 2. § (1) és (2) bekezdéseiben, valamint a mellékletében szereplő fogalmak (helyi területi védelem, helyi egyedi védelem) nem felelnek meg a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Ttv.) 28. § (1) bekezdés c) és d) pontja és (5) bekezdése szerinti fogalmaknak (természetvédelmi terület, természeti emlék).

A Ttv. 36. § (1) bekezdése alapján nem készült minden helyi jelentőségű természetvédelmi területre vonatkozóan természetvédelmi kezelési terv.

A szakmai segítségnyújtásban leírtak, valamint a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság 161/2025. iktatószámmon kiadott szakmai véleménye alapján indokolt a Rendelet felülvizsgálata, az érintett rendelkezések és a Rendelet mellékletének módosítása, 2. melléklettel történő kiegészítése.

Előzetes hatásvizsgálat a rendelethez:

A jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény 17. § (1) bekezdése alapján a jogszabály előkészítője – a jogszabály feltételezett hatásaihoz igazodó részletességű – előzetes hatásvizsgálat elvégzésével felméri a szabályozás várható következményeit.

Az előzetes hatásvizsgálat eredményéről önkormányzati rendelet esetén a helyi önkormányzat képviselő-testületét tájékoztatni kell.

Ennek során vizsgálni kell:

- a) a tervezett jogszabály valamennyi jelentősnek ítélt hatását, különösen
 - aa) társadalmi, gazdasági, költségvetési hatásait,
 - ab) környezeti és egészségi következményeit,
 - ac) adminisztratív terheket befolyásoló hatásait, valamint

- b) a jogszabály megalkotásának szükségességét, a jogalkotás elmaradásának várható következményeit, és
- c) a jogszabály alkalmazásához szükséges személyi, szervezeti, tárgyi és pénzügyi feltételeket.

A jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény 17. § (1) alapján az alábbiakról tájékoztatom a Tisztelt Képviselő-testületet:

A tervezett jogszabály jelentősnek ítélt hatásai:

Társadalmi, gazdasági, költségvetési hatása: a természetvédelem helyi szabályainak megállapítása

Környezeti, egészségi következménye: a természet hatékony helyi védelmének javítása;

Adminisztratív terheket befolyásoló hatása: nincs;

A jogszabály megalkotásának szükségessége, elmaradásának várható következménye: a felügyeleti szerv által előírt felülvizsgálat, a hatályos jogszabályoknak megfelelő önkormányzati rendelet megalkotása, jogalkotási kötelezettség teljesítése;

A jogszabály alkalmazásához szükséges személyi, szervezeti, tárgyi és pénzügyi feltételek adottak, nem jelent többletterhet az eddigiekhez képest.

A jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény 18. § alapján az előterjesztésben a jogszabály indokolása is kifejtésre került.

Kérem a Tisztelt Képviselő-testületet, hogy az előterjesztést vitassa meg és fogadja el az alábbi rendelet-tervezetet.

Tótkomlós, 2025. február 20.

Zsura Zoltán János
polgármester

Előterjesztést készítette: Deák-Fogarasiné Borsányi Csilla igazgatási ügyintéző
Zsarnai Anita aljegyző

Az előterjesztést látta: dr. Kormányos László jegyző

**„Tótkomlós Város Önkormányzat Képviselő-testületének
...../2025. (II....) önkormányzati rendelete a
Tótkomlós város helyi jelentőségű természeti értékeinek védetté nyilvánításáról, és a
természetvédelem helyi szabályairól szóló 12/2011. (VII. 7.) önkormányzati rendelet
módosításáról**

(Tervezet)

[1] E rendelet célja Tótkomlós Város Önkormányzat Képviselő-testülete jogalkotási kötelezettségének teljesítése és a természetvédelem helyi szabályainak a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezéseinek megfelelő módosítása.

[2] Tótkomlós Város Önkormányzat Képviselő-testülete a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 36. § (1) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján, Magyarország Alaptörvénye 32. cikk (1) bekezdés (a) pontjában, valamint Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 13. § (1) bekezdés 11. pontjában meghatározott feladatkörében eljárva a következőket rendeli el:

1. §

Tótkomlós város helyi jelentőségű természeti értékeinek védetté nyilvánításáról, és a természetvédelem helyi szabályairól szóló 12/2011. (VII. 7.) önkormányzati rendelet 2. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

„2. §

(1) Helyi jelentőségű természetvédelmi terület az egész település számára jelentőséggel bíró értékes utcai fasor, facsoport, tájképi érték, állat vagy növény együttes, kerttörténeti szempontból kiemelt terület, természetes és természet-közeli élőhely, természetes társulásokkal rendelkező, helyi viszonylatban egyedülálló természeti érték.

(2) Helyi jelentőségű védett természeti emlékek a településtörténet és a település természeti értékei vonatkozásában kiemelten nagy értékű növények és állatok.”

2. §

A Tótkomlós város helyi jelentőségű természeti értékeinek védetté nyilvánításáról, és a természetvédelem helyi szabályairól szóló 12/2011. (VII. 7.) önkormányzati rendelet 3. § (4) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(4) A helyi védettség alá helyezett természeti értékek megnevezését és leírását e rendelet 1. melléklete, a helyi jelentőségű védett természeti értékekre vonatkozó természetvédelmi kezelési tervet e rendelet 2. melléklete tartalmazza.”

3. §

(1) A Tótkomlós város helyi jelentőségű természeti értékeinek védetté nyilvánításáról, és a természetvédelem helyi szabályairól szóló 12/2011. (VII. 7.) önkormányzati rendelet mellékletének helyébe az 1. melléklet lép.

(2) A Tótkomlós város helyi jelentőségű természeti értékeinek védetté nyilvánításáról, és a természetvédelem helyi szabályairól szóló 12/2011. (VII. 7.) önkormányzati rendelet a 2. melléklettel egészül ki.

4. §

Ez a rendelet a kihirdetését követő napon lép hatályba, és a kihirdetését követő második napon hatályát veszti.

Tótkomlós, 2025. február 26.

Zsura Zoltán János
polgármester

dr. Kormányos László
jegyző

Záradék: A rendelet kihirdetése 2025. február ... napján megtörtént.

Tótkomlós, 2025. február

dr. Kormányos László
jegyző”

Tótkomlós Város helyi jelentőségű természeti emlékeinek és helyi jelentőségű természetvédelmi területeinek nyilvántartása

1. Védett érték megnevezése:	Kiemelten nagy értékű fák	
Helye	Megnevezése (latin neve)	Darabszáma
Bercsényi utca (hrsz.: 2578) EOV x:779612,7 EOV y: 119340,7	Kocsányos tölgy (<i>Quercus robur</i>)	1 db
Toldi utca (hrsz.: 1968) EOV x:780052,5 EOV y: 119531,1	Kocsányos tölgy (<i>Quercus robur</i>)	1 db
Kossuth utca sportpálya (hrsz: 3105/1) EOV x:779027 EOV y: 119418,9	Japán akácfa (<i>Sophora japonica</i>)	1 db
Földvári út 15. (hrsz.: 785/2) EOV x:780017,4 EOV y: 120593,6	Kocsányos tölgy (<i>Quercus robur</i>)	1 db
Nagykopáncs, Kossuth u. 3. (hrsz.: 3475) EOV x:775644,5 EOV y: 117663,4	Kocsányos tölgy (<i>Quercus robur</i>)	1 db
Bajza utca 3. (hrsz.: 2404) EOV x:779520 EOV y: 119657,1	Kocsányos tölgy (<i>Quercus robur</i>)	1 db
Pozsonyi utca 29. (hrsz: 2845) EOV x:779155,1 EOV y:119006	Kocsányos tölgy (<i>Quercus robur</i>)	1 db
Somogyi Béla utca 9/b. (hrsz.: 796) EOV x:780255,5 EOV y:120532,8	Kocsányos tölgy (<i>Quercus robur</i>)	1 db
Balogh Ádám utca 28. (hrsz.: 2521) EOV x:779394,2 EOV y:119339,7	Ezüsthárs (<i>Tilia tomentosa</i>)	1 db
Fő út (hrsz: 214/3; 217; 3476) EOV x:779626,8 EOV y:120837,5	Ezüsthárs (<i>Tilia tomentosa</i>)	20 db
Kossuth Lajos utca (hrsz: 2311/12; 2307/2) EOV x:779485,8 EOV y:119770,7	Ezüsthárs (<i>Tilia tomentosa</i>)	24 db

Kaszaperi út (hrsz.: 0140) EOV x: 783592 EOV y: 123557	Törpe mandula (<i>Amygdalus nana</i>)	1 db
Major (hrsz: 034/31) EOV x: 780428 EOV y: 117729	Kocsányos tölgy liget (<i>Quercus robur</i>)	18 db
Száraz-ér Menti Vt. Lőtér (hrsz: 0185/21) EOV x: 799399 EOV y: 121915	Kocsányos tölgy (<i>Quercus robur</i>)	1 db
KMNP, Montág-pusztta (hrsz: 0596) EOV x: 776349 EOV y: 115264	Vadkörte (<i>Pyrus pyraeaster</i>)	1 db
Kiskomlósi legelő széle (hrsz: 05/89) EOV x: 777548 EOV y: 117047	Magyar kőris (<i>Fraxinus angustifolia subsp. pannonica</i>)	1 db
Zámenhof utca 2. (bölcsődeudvar) (hrsz: 2341/1; 2341/2) EOV x: 779170 EOV y: 119636,2	Kocsányos tölgy (<i>Quercus robur</i>)	1 db
Zámenhof utca 2. (bölcsődeudvar) (hrsz: 2341/1; 2341/2) EOV x: 779172,7 EOV y: 119628	Fehér nyár (<i>Populus alba</i>)	1 db
Pósa u. 2. (hrsz.: 2446) EOV x: 779210,8 EOV y: 119490,8	Fehér nyár (<i>Populus alba</i>)	2 db

Védettség jellege:

Helyi jelentőségű természeti emlék

Tulajdonosa:

Tótkomlós Város Önkormányzata

Védettség alá helyezés indoka:

A 2003. évben Soós Béla Táj és Kerttervező Szaktanácsadó által készített zöldterület fenntartási és fejlesztési koncepcióban kiemelt értékes és városjelentőségű fák találhatók a fenti felsorolásban. A Zöldterület fenntartási és fejlesztési koncepció az alábbiakban jellemzi a korábban felsorolt kiemelten nagy értékű növényeket:

„Ebbe a kategóriába az idős, 80-120 éves fákat soroljuk, amelyek már országos védelemre is érdemesek. Koruknál fogva nagy lombtömeggel rendelkeznek, esetleg ritka fa faj változatúak. Függetlenül attól, hogy közterületen, intézményben vagy magánterületen van, ennek a fa kategóriának előnyt kell élveznie a városfejlesztés más szakterületeivel szemben. Pl.: a rendezési tervben, beépítési tervben fákhöz kell igazodni. A fák gyökérzónái nem burkolhatók

szilárd burkolattal, a fák gyökérzete, lombfelülete közművesítéssel nem károsítható. A meghatározott fák több száz évig fejlődnek, ezért ennek megfelelően a további fejlődésüket biztosítani kell.

A város építéshatóságának minden munkatársának ismernie szükséges a fák védelmére vonatkozó szakmai előírásokat, és minden építési engedély kiadása előtt az irodákban kirakott térképeken megjelölt fák érintettségét kontrolálni szükséges...”

2. Védett érték megnevezése: Az Erzsébet liget területe

Védettség jellege: Helyi jelentőségű természetvédelmi terület

Védett érték helye: 2328/1 hrsz

Védettség alá helyezés indoka:

A település szívében található liget a város kulturális és közösségi életének fontos színhelye. A ligetben található egy játszótér, egy nyitott, szabadtéri színpad és nézőtér valamint a Mária emlékhely. Ezek a közösségi helyek, valamint a természet-közel, fákkal, értékes növényzettel telepített, körbekerített helyszín teszi a ligetet a városlakók számára oly fontossá. Nyáron több városi rendezvénynek is otthont ad, továbbá a közösségi élet, a kapcsolattartás, a helyi turizmus szempontjából sem elhanyagolható szerepet tölt be.

A liget területén idős, védelemre érdemes fák találhatók úgy mint kocsányos tölgy (*Quercus robur*), kőris (*Fraxinus exelsior*), stb...

3. Védett érték megnevezése: A Száraz-ér Tótkomlós közigazgatási területét érintő szakasza, és ártéri szakaszok

Védettség jellege: Helyi jelentőségű természetvédelmi terület

Védett érték helye:

0282 hrsz	2555 m ²
0281 hrsz	9872 m ²
0260 hrsz	10503 m ²
0216 hrsz	5674 m ²
086 hrsz	27219 m ²
0214/16 hrsz	672 m ²
038 hrsz	20431 m ²
049 hrsz	29570 m ²
068 hrsz	32763 m ²
2264 hrsz	6365 m ²
91 hrsz	10184 m ²
2229 hrsz	4082 m ²
2524 hrsz	3854 m ²
198 hrsz	7658 m ²
105/8 hrsz	4034 m ²
020 hrsz	m ²

Védettség alá helyezés indoka:

A Száraz ér Tótkomlós életének, látképének jelentősen befolyásoló tényezője, védelme környezetvédelmi állapotának megőrzése az egész város számára jelentős és fontos feladat. Természeti és kultúrtörténeti értékekben egyaránt gazdag. Régészeti feltárások bizonyítják, hogy térsége mindig is lakott terület volt.

A Száraz-ér mai folyása a XIX. Sz. második felében végrehajtott nagymértékű belvízrendezés során, több átvágással és új mederszakasz kiképzésével alakult ki. A vízfolyás teljes hossza 139 km, vízgyűjtő területe 1498 km². Ebből 124 km mederszakasz és 1265 km² vízgyűjtőterület tartozik Magyarországhoz.

A Száraz-ér Dél-Békés leghosszabb természetes vízfolyása (167 km, vízgyűjtő területe 1304 négyzetkilométer), mely a Radna alatt ágazik ki a Marosból, és a Sámson-Apátfalvi Szárazér főcsatornáig (139 km, vízgyűjtő területe 1498 négyzetkilométer) - mely a vízgyűjtő határát képezi - tartozik a Maros vízgyűjtőjéhez, onnan pedig a Tiszáéhoz. A tájon áthaladva, a vadvizek legfőbb befogadója.

A Száraz-érre ma is a szélsőséges, szélsőséges jellemző, a teljes kiszáradásától az áradásáig minden elképzelhető az éghajlat függvényében. Az 1995/16. önkormányzati rendelet elsősorban a kiszáradás miatti beszántásoktól próbálta megvédeni a medret, amely 2000-ben a PHARE program keretében rehabilitálva lett, és vízzel mesterségesen feltöltve. (A Pusztaszöllősi gázkitörés termálvizét szállította).

Az Ér Tótkomlós belterületén áthalad, a város közigazgatási területén több hídja is van. A városképet jelentősen meghatározza. A városközpontban állandó odafigyelésre, gyakori vízínövény lehalasztásra, nádvágásra, elkorhadt növényi részekről való megtisztításra szorul. Vize erősen eutrofizálódik, száraz időkben gyakori a halpusztulás is. Megőrzése még ilyen állapotban is az itt élők számára nagyon fontos. Tiszta látványa a strand és a város látogatottsága miatt is nagyon szükséges. Naphalál is megfigyeltünk, 2010-ben réti csík is lakta. Élővilága kedvezőbb periódusokban gazdag. Számtalan védett békafaj él benne, ezek nagyon fontosak a gólyáink megőrzése miatt is.

A Békés megye D-i részén, hatalmas területre közvetlen, vagy közvetett hatást gyakorló Szárazér sorsát megpecsételte a határ túloldalán, a 60-as évek végén - az országhatárral párhuzamosan - kiásott Felfogó csatorna (Collector), amely a belvizet egyenesen a Marosba szállította. Ennek az volt az oka hogy a két ország képviselői nem tudtak megegyezni a beruházási költségek vállalásába. Ettől az időtől fogva a Szárazér egyes szakaszain a természetes vízutánpótlás megszűnt.

Magyar-román közös vízügyi projekt a gravitációs úton való élővíz biztosításához nem született, az elmúlt 15 évben, többszöri próbálkozás ellenére sem.

A Száraz-ér folyamszabályozások előtti medre a Tisza állandó vízállású nagy öntésterületén enyészett el. Mai folyása a csatornázások során alakult ki az elhagyott Maros mederben történt több átvágással, és a hozzátartozó csatornarendszerek kiépítésével. Az Arad keleti határában lévő kiágazását elzárták, és a megépített zsilipeken ma már csak szabályozottan igényelt vízhozamok jutnak ki a Marosból (Marosvíz Kft is intézi).

Jelenlegi hivatalos elnevezése szerint a Maros vízgyűjtőjén két szakaszból áll:

A román határtól, a tótkomlói zsilipnél elágazva **Királyhegyesi Száraz-ér** a neve (ez magába foglalja a régi Száraz-eret a tótkomlói zsilipig és a régi Királyhegyesi főcsatornát együtt). Az 1942-es árvíz után, még abban az évben kiépült a Királyhegyesi főcsatorna, amely Tótkomlóstól vezet el a Száraz-ér által szállított belvizet. A Királyhegyesi főcsatorna 10m³ víz szállítására alkalmas 1 másodperc alatt és Királyhegyesnél csatlakozik a Sámson-Apátfalvi főcsatornához, amely Apátfalva nyugati határában folyik a Marosba.

A tótkomlói zsiliptől északi irányba kanyarodó ág egészen a Marosig a **Sámson-Apátfalvi Szárazér** nevet kapta. **Ez az ág halad keresztül Tótkomlós városán is.**

A Szárazér fontosabb természetes eredetű mellékágai:

Cigánykaér csatorna (hossza 16 km, a vízgyűjtőjének területe 40 négyzetkilométer)

Kutaséri csatorna (hossza 30 km, a vízgyűjtőjének területe 143 négyzetkilométer)

Tótkomlósi csatorna (hossza 32 km, a vízgyűjtőjének területe 180 négyzetkilométer)

Aranyadéri csatorna (hossza 38 km, a vízgyűjtőjének területe 275 négyzetkilométer)

Ellentétben a térség csatornáival, nem érvonulatban, hanem mesterséges nyomvonalon halad Battonyánál kiágazva a Szárazérből a Mezőhegyesi-élővíz csatorna.

A Száraz-ér amúgy is kevés és drága vízellátását a Battonya határában lévő mesterséges építmény, az **E-zsilip szabályozza. Működtetésén múlik Tótkomlós Száraz-erének a vízellátása is.** Száraz időszakban a víz átemeléssel érkezik Magyarország területére, ennek költségét fizetni kell.

A Békés megye déli részén, hatalmas területre közvetlen, vagy közvetett hatást gyakorló Szárazér sorsát megpecsételte a határ túloldalán, a 60-as évek végén - az országhatárral párhuzamosan - kiásott Felfogó csatorna (**Collector**), amely a belvizet egyenesen a Marosba szállította. Ennek az volt az oka, hogy a két ország képviselői nem tudtak megegyezni a beruházási költségek vállalásába. Ettől az időtől fogva a Szárazér egyes szakaszain a természetes vízutánpótlás megszűnt, félő volt, hogy **medre elenyészik, feltöltődik.** Eddig még erre a helyi védelem alá helyezés és a 2000-ben PHARE programban megvalósult rehabilitáció segítségével nem került sor.

A Száraz-ér helyi jelentőségű természetvédelmi területeihez 2015. évben a 020 helyrajzi számú terület is csatolásra került az alábbi indoklással:

„A Száraz-ér esetében a jelenleg helyi jelentőségű természetvédelmi területnek kijelölt területet javasolt lenne kibővíteni a Tk. 020 hrsz-ú érszakasszal és egy folytonos pufferezónával. Utóbbinak egyszerű oka van: a természetes érvonulat vízzel telt medre nem önmagában képez természeti értéket, hanem a vízfolyás és a hozzá kapcsolódó vízi és szárazföldi ökoszisztémák együtteseként. Ilyen módon a Száraz-ér esetében is szükséges lenne mindkét part mentén a jelenleg természetes vegetációval borított területeket is védelem alá helyezni. Egy puffer már magába foglalja a parti növényzetet, a helyenként nagyon szép, természetközeli állapotban fennmaradt puhafás (fűz-nyár) ligeteket, az eret kísérő egyes helyeken kiszélesedő nádaszt és a kanyarulatok belső ívében kialakuló időszakos mocsarakat is.

A védett terület pufferezését indokolja az is, hogy az ér mentén – de a jelenleg védelem alá helyezett területen kívül – nagyon komoly természeti értékek vannak. A Száraz-ér mentén több védett és fokozottan védett faj is megtalálja életfeltételeit. Ezen fajok közül több élete jelentős részét épp az említett ér-menti növényzetben töltik, de erősen kötődnek az érhez magához is. (érintett fajok: réti csik, mocsári teknős, szürke gém, kabasólyom, kis vízcisze, vidra, stb.)”

A Száraz-ér vonulatában az alábbi védett, ritka állatok figyelhetőek meg:

CSIGÁK OSZTÁLYA

Nagy mocsári csiga (*Lymnaea palustris*)

Karcsú csiga (*Lymnaea stagnalis*)

Tányércsiga (*Planorbis corneus*)

Nagy tányércsiga (*Planorbis planorbis*)

Éles csiga (*Planorbis planorbis*)

Karcsú borostyánkőcsiga (*Succinea pfeifferi*)

Kúpos csiga (*Zonitoides nitidus*)

Tejfehér csiga (*Monacha carthusiana*)

Pannon csiga (*Cepaea vindobonensis*)

KÉTÉLTŰEK OSZTÁLYA

Nádi varangy (*Bufo calamita*)
Zöld levelibéka (*Hyla arborea*)

MADARAK OSZTÁLYA (Aves)

Rend: Énekesmadár alakúak (*Passeriformes*)

Család: Varjúfélék (*Corvidae*)

Dolmányos varjú (*Corvus corone cornix*)
Vadászati idény: július 1-jétől február 28-áig.
Szarka (*Pica pica*)
Vadászati idény: július 1-jétől február 28-áig.
Szajkó (*Garrulus grandaevus*)
Vadászati idény: augusztus 1-jétől február 28-áig.

Család: Seregélyfélék (*Sturnidae*)

Seregély (*Sturnus vulgaris*)

Család: Pintyfélék (*Fringillidae*)

Házi veréb (*Passer domesticus*)

Rend: Lúdalakúak (*Anseriformes*)

Bütykös hattyú (*Cygnus olor*)
Tökés réce (*Anas platyrhynchos*)
Vadászati idény: szeptember 1-jétől január 31-áig.

Rend: galambalakúak (*Columbiformes*)

Család: Galambfélék (*Columbidae*)

Örvös galamb (*Columba palumbus*)
Vadászati idény: augusztus 15-étől október 31-éig
Gerle (*Streptopelia turtur*)
Balkáni gerle (*Streptopelia decaocto*)
Vadászati idény: augusztus 15-étől február 28-áig

Rend: Lilealakúak (*Charadriiformes*)

Család: Lilefélék (*Charadriidae*)

Erdei szalonka (*Scolopax rusticola*)
Monitoring vadászata engedélyezett

Család: Guvatfélék (*Rallidae*)

Szárcsa (*Fulica atra*)

Rend: Tyúkalakúak (*Galliformes*)

Család: Fácánfélék (*Phasianidae*)

Fogoly (*Perdix perdix*)
Vadászati idény: október 1-jétől december 31-éig
Fácán (*Phasianus colchicus*)
Vadászati idény: október 1-jétől február 28-áig

A Száraz-ér Társaság Természetkutató és Környezetvédő Egyesület és Balogh Gábor megfigyelései alapján a Száraz-ér Tótkomlói szakaszán megfigyelt alábbi madarak:

Nagy lilik (*Anser albifrons*)
Csörgő réce (*Anas crecca*)
Sztyeppi sirály (*Larus michahellis*)
Parlagi galamb (*Columba livia forma domestica*)

4. Védett érték megnevezése: Kaszaperi út 38-39-es km-nél lévő Útszéli gyepsáv

Védettség jellege: Helyi jelentőségű természeti terület

Védett érték helye: Tótkomlós, Kaszaperi út (4432-es út) 38-39-es km-nél,
Észak-nyugati oldal, 0140 hrsz

Védőövezet: mezsgye hossza: 400 m, szélessége: 14 m
Kezdőpont EOY X : 783789 m
Y : 123790 m
Végpont EOY X : 783523 m
Y : 123483 m

Védettség alá helyezés indoka:

„Kiemelt jelentőségű természetes növényzetének megóvása, természetvédelmi kezeléssel való hosszú távú fenntartása a cél. A területen található a Tiszántúl egyik legnagyobb kiterjedésű törpemandulás állománya. A ritka és veszélyeztetett növénytársulás ekkora kiterjedésű előfordulása országos jelentőségű értéket képvisel. A területen a szintén igen értékes löszpusztaréti társulás is megtalálható. A szántóföldek kiterjesztésével ezek az élőhelyek mára már olyan mértékben összezsugorodtak, hogy minden egyes ősi állományuk pótolhatatlan természeti kincs, megőrzésük alapvető fontosságú. Tótkomlós e mezsgyeszakasz megvédésével egy – ráadásul a törpemandula virágzásakor igen látványos – természeti nevezetességgel lenne gazdagabb.....” Idézet Csathó András István okl. biológus A Tótkomlói Törpemandulás védetté nyilvánítási javaslata című kéziratából.

A területen élő növényfajok jegyzéke :

Rozsdás rózsza (*Rosa rubiginosa*)
Osztrák ökörfarkkóró (*Verbascum austriacum*)
Vesszős kutyatej (*Euphorbia virgata*)
Közönséges ínfű (*Ajuga genevensis*)
Tarka koronafürt (*Securigera varia*)
Korai sás (*Carex praecox*)
Ligeti zsálya (*Salvia nemorosa*)
Szép zörgőfű (*Crepis pulchra*)
Berki sás (*Carex otrubae*)
Borzas bükköny (*Vicia cf. hirsuta*)
Galléros tarsóka (*Thlaspi perfoliatum*)
Közönséges orbáncfű (*Hypericum perforatum*)
Farkas-kutyatej (*Euphorbia cyparissias*)
Sarlófű (*Falcaria vulgaris*)
Réti ecsetpázsit (*Alopecurus pratensis*)
Indás pimpó (*Potentilla reptans*)
Szálas perje (*Poa angustifolia*)
Veresnadrág-csenkesz (*Festuca pseudovina*)
Fehér nyár (*Populus alba*)
Nád (*Phragmites australis*)
Kökény (*Prunus spinosa*)
Gyepűrózsza (*Rosa cf. canina*)
Laposszárú perje (*Poa cf. compressa*)
Hamvas szeder (*Rubus caesius*)
Mogyorós lednek (*Lathyrus tuberosus*)
Csomós ebír (*Dactylis glomerata*)
Mezei veronika (*Veronica arvensis*)
Közönséges vassfű (*Verbena officinalis*)

Bársonyos árvacsalán (*Lamium amplexicaule*)
 Fodros lórom (*Rumex cf. crispus*)
 Fedélrozsok (*Bromus tectorum*)
 Keserűgyökér (*Picris hieracioides*)
 Apró gólyaorr (*Geranium cf. pusillum*)
 Angolperje (*Lolium perenne*)
 Pongyola pitypang (*Taraxacum officinale*)
 Fehér mécsvirág (*Silene latifolia*)
 Koshomlok (útszéli zsázsa) (*Cardaria draba*)
 Piros árvacsalán (*Lamium purpureum*)
 Fényes veronika (*Veronica polita*)
 Pásztortáska (*Capsella bursa-pastoris*)
 Közönséges tarackbúza (*Elymus repens*)
 Mezei aszat (*Cirsium arvense*)
 Nagy útifű (*Plantago major*)
 Fekete peszterce (*Ballota nigra*)
 Tyúkhúr (*Stellaria media*)
 Lándzsás aszat (*Cirsium vulgare*)
 Útszéli bogáncs (*Carduus acanthoides*)
 Fekete üröm (*Artemisia vulgaris*)
 Paréjlórom (*Rumex patientia*)
 Ragadós galaj (*Galium aparine*)
 Bűrök (*Conium maculatum*)
 Ördögcérna (*Lycium barbarum*)

5. Védett érték megnevezése: Kaszaperi úti szárazgyep

Védettség jellege: Helyi jelentőségű természetvédelmi terület

Védett terület helye, kiterjedése:

	Helyrajzi szám	Terület (m ²)
1.	0162/9	1484
2.	0162/10	1897
3.	0162/11	7096

Védetté nyilvánításra való felterjesztés indokoltsága:

A területen egy régi utak találkozásában fennmaradt ősi jellegű szárazgyep található. Szerkezetében és fajkészletében is jó adottságú 1,05 ha kiterjedésű gyepterület. Különlegessége a regionálisan igen ritka (mindössze néhány ismert állomány a Dél-Tiszántúlon) előfordulású csabaíre vérfű (*Sanguisorba minor*) 2013-ban felfedezett több száz töves állománya.

A védettségre azért van szükség, hogy a terület tudatlanságból történő károsítása a megfelelő tájékoztató infrastruktúrával elkerülhető legyen, és hosszú távú megőrzését biztosítani tudjuk.

6. Védett érték megnevezése: Orosházi út mezsgyéje

Védettség jellege: Helyi jelentőségű természetvédelmi terület

Védett terület helye, kiterjedése:

	Helyrajzi szám	Terület (m ²)
1.	0292/3	47582 (érintett kb. a 15 %-a)
2.	0294/1	92584 (érintett kb. az 5%-a)

Védetté nyilvánításra való felterjesztés indoklása:

Az orosházi közút és a vasúti töltés között található gyepsáv egy úgynevezett „közölt” mezsgye. A két közlekedési pálya megóvta a degradációtól a gyepsávot, ezért több olyan értékes növényfajnak is otthont ad (kései pitypang, kunkorgó árvalányhaj, csuklyás ibolya, stb) melyek miatt feltétlenül érdemes a helyi védelemre. A védettségre elsősorban azért van szükség, hogy a terület - tudatlanságból eredő - károsodása (törmelék, és föld deponálás, fásítás) a megfelelő tájékoztató infrastruktúrával megelőzhető legyen.

7. Védett érték megnevezése: Kiskomlósi legelő és Székegyháza-pusztá

Védettség jellege: Helyi jelentőségű természetvédelmi terület

Védett terület helye, kiterjedése:

	Helyrajzi szám	Terület (ha)
1.	021/9	4,11
2.	021/10	0,76
3.	021/11	3,53
4.	021/12	2,98
5.	021/13	1,68
6.	021/14	1,80
7.	021/15	0,43
8.	021/16	2,07
9.	021/17	2,00
10.	021/18	2,01
11.	021/19	1,52
12.	021/20	1,03
13.	021/21	1,00
14.	021/5	0,39
15.	021/22	2,05
16.	021/26	4,39
17.	021/6	23,28
18.	021/27	22,79
19.	05/71 *	41,57
20.	05/101	36,31

* a Tk. 021/71 hrsz-ú területnek csak a gyep művelési ágú alrészlete javasolt védelemre.

Védetté nyilvánításra való felterjesztés indokltsága:

Az egykori községi csordalegelő, és a székegyházi puszta városunk területére eső része nagyon jelentős természeti értéket képvisel. A védett fajokon túl maga a honos fafajokban gazdag ligetes pusztai tájkép is védelemre érdemes. A fennmaradt gyepek több védett illetve fokozottan védett növény és állatfaj számára nyújtanak élőhelyet a településhez egészen közel. A területről leírt növényfajok száma több mint 200, míg az eddig megfigyelt madárfajok száma meghaladja a 100-at. A környék legnagyobb (több ezer töves) nyúlánk sárma állománya található a területen! Az értékek megőrzése, és gyarapítása érdekében lenne érdemes védelem alá helyezni, ugyanis több veszélyeztető tényező is érinti a területet. A területen gyakorlatilag keresztülfolyik a Száraz-ér is, melynek medre már helyi védelem alatt áll. A védettségre azért van szükség, hogy a terület károsodása a tájékoztató infrastruktúrával megelőzhető legyen.

Kiemelt fajok, és állományuk:

- Nyúlánk sárma (*Ornithogalum pyramidale*): 2013-ban 3500 tő virágzott 42 foltban! Védett. Természetvédelmi értéke tövenként 5000 Ft.
- Balkáni csillagvirág (*Prospero paratheticum*): az egyik legészakabbi állomány az országban. 2013-ban 34 tő virágzott. Védett. Természetvédelmi értéke tövenként 5000 Ft.
- Szalakóta (*Coracias garrulus*): évek óta folyamatosan növekszik az állománya 2013-ban 3 pár költött a területen. **Fokozottan védett!** Természetvédelmi értéke 500 000 Ft.
- Kék vércse (*Falco vespertinus*): folyamatosan növekszik az állománya. 2013-ban már 4 pár fészkel a területen. **Fokozottan védett!** Természetvédelmi értéke 500 000 Ft.

8. Védett érték megnevezése: Hódmezővásárhelyi út mezsgyéje

Védettség jellege: Helyi jelentőségű természetvédelmi terület

Védett terület helye, kiterjedése:

A Tótkomlós 0225/1 hrsz-ú ingatlan részét képezi a védelemre javasolt gypsáv.

Kezdőpont: EOVS x: 778554 EOVS y: 120077

Végpont: EOVS x: 778402 EOVS y: 120068

A két pont között 160 m hosszúságban 13 méter szélességben az útpadka és a szomszédos szántóföld közötti gyp terület kb. 2100 m².

Védetté nyilvánításra való felterjesztés indokltsága:

Az ősi, elsődleges löszpusztarét állomány az egykori hódmezővásárhelyi nyári út maradványa. Jelenleg a kövesút és egy szántóföld közé ékelődik. Növényzete ősi eredetű, a mára apró fragmentumokra visszaszorult löszpuszták egyik legszebb helyi hírmondója. A rendkívül jó szerkezetű gypben (már a 'település vége' tábla tövében is) több regionálisan ritka fajt megtalálhatunk. A mezsgyeszakasz legnagyobb értékét a hengeresfészű peremizs (*Inula germanica*) telepe jelenti. A több száz virágzó hajtásból álló telep jelenleg lassan terjed.

A faj térségünkben igen ritka, védett növény. Természetvédelmi értéke tövenként 5000 Ft! A védettségre azért van szükség, hogy a terület tudatlanságból történő károsodása (törmelék, és földdeponálás, fásítás) a megfelelő tájékoztató infrastruktúrával megelőzhető legyen.

**Tótkomlós város helyi jelentőségű természeti emlékeinek és helyi jelentőségű
természetvédelmi területeinek
KEZELÉSI TERVE**

Természetvédelmi célkitűzések:

- a meglévő értékes idős faállomány egészségi állapotának megőrzése, esetleges javítása,
- a meglévő értékes idős faállomány életterének, meglévő életkörülményeinek biztosítása, esetleges javítása,
- értékes fasorok, ligetek fa állományának fenntartása, hiányok pótlása fajtaazonos egyedekkel,
- külső eredetű (emberi) szennyeződések, sérülések megakadályozása,
- a saját egyedi ökoszisztémával rendelkező védett gyepsávok, mezsgyék, legelők és puszták érintetlenségének fenntartása

Természetvédelmi stratégiák:

- a védettség fenntartása a meglévő védett értékek tekintetében,
- a meglévő értékek rendszeres ápolása, kezelése,
- meglévő, még helyileg nem védett állomány felülvizsgálata, megfelelő értékek esetén azok védetté nyilvánítása,
- az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló 1143/2014. EU rendeletben tiltott fafajok kizsorítása a település területéről,
- a természetes élővilágot veszélyeztető idegen, inváziós fajok és nem őshonos gyomfajok visszaszorítása.
- allergén fafajok kizsorítása Tótkomlós belterületéről.

Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak:

- a meglévő értékes állományt évente felül kell vizsgálni, a szükségessé vált lombkorona, gyökér, odú-kezeléseket a vegetációs időszakon túl el kell végezni,
- a növényvédelmi kockázatoknak kitett állomány (vadgesztenye (Aesculus) és platán (Platanus) növényvédelmi munkálatait rendszeresen, akár megelőző jelleggel is el kell végezni,
- a szükségessé vált növényvédelmi és faápolási munkákat csak a megfelelő végzettség igazolásával rendelkező szakemberrel lehet elvégeztetni,
- a lombfelület vetületének megfelelő terület gyommentesen tartását, tömörödésének megakadályozását biztosítani szükséges,
- a fák védelmi területében (a lombkorona vízszintes vetülete + 2 méter, oszlopos vagy csökkentett koronájú fa esetén +7 méter) földmunka, építési tevékenység, deponálás nem végezhető, további burkolat nem építhető. Az esetleges lemosódást, talajeróziót meg kell akadályozni,
- a védett fák ápolásának biztosítása érdekében – egyeztetett időpontban – a megközelítést biztosítani kell mind köz- mind magánterületen,
- védett fát kivágni csak megfelelő végzettségű szakértő írásos és alátámasztott szakvéleménye alapján lehet,

- a tájképi és kultúrtörténeti értékek fennmaradásának érdekében a tájkép átalakításával járó tevékenységek tiltása.

Egyedi kezelést igénylő természeti értékek:

Kiemelten nagy értékű fák:

Az értékes faegyedek között idős tölgy egyedek is vannak. Ezek a fák potenciális élőhelyei több védett, illetve közösségi jelentőségű rovar fajnak, így a nagy szarvasbogárnak (*Lucanus cervus*) vagy a nagy hőscincérnek (*Cerambyx cerdo*). Az említett rovar fajok védelme érdekében természetvédelmi szempontból, amennyiben szükségessé válik a kártevők elleni védekezésben a fizikai módszerek alkalmazása támogatandó.

A Száraz-ér Tótkomlós közigazgatási területét érintő szakasza, és ártéri szakaszok:

Az Ér Tótkomlós belterületén is áthalad, a város közigazgatási területén több hídja is van. A városképet jelentősen meghatározza. A városközpontban állandó odafigyelésre, gyakori vízinövény lehalasztásra, nádvágásra, elkorhadt növényi részekről való megtisztításra szorul. Vize erősen eutrofizálódik, száraz időkben gyakori a halpusztulás is. Megőrzése még ilyen állapotban is az itt élők számára nagyon fontos. Tiszta látványa a strand és a város látogatottsága miatt is nagyon szükséges.

Idézet a Száraz-ér (HUKM20004) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási tervéből:

„A Száraz-ér kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (SDF) találhatóak. A terület természetvédelmi célkitűzése a kijelölés alapját képező közösségi jelentőségű élőhelyek, így a pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), valamint a síksági pannon löszgyepek (6250*) állapotának javítása a vízgazdálkodáshoz, a gyepgazdálkodáshoz és az erdőgazdálkodáshoz köthető intézkedések révén, valamint a kijelölés alapját képező közösségi jelentőségű fajok, így a réti csík (*Misgurnus fossilis*) és a mocsári teknős (*Emys orbicularis*) tervezési területen belüli állományának hosszú távú megőrzése. A vízgazdálkodás tekintetében a célok elérését az ökológiai vízigény biztosítása, a jó kémiai és biológiai állapot elérése, a természetesebb parti zonáció fenntartása szolgálja. A gyepgazdálkodás tekintetében a megfelelő gyephasználat kidolgozása, pásztorkodás és kaszálás fenntartása, az erdőgazdálkodás tekintetében pedig a tájidegen fajokból álló erdők fajok cseréje, a tájra jellemző potenciális erdőtípusok kialakítása szolgálja a célok elérését.

A terület egészére megfogalmazott általános kezelési javaslatok:

- A Száraz-ér ökológiai állapotának javításához, természetes életközösségeinek, kiemelten a védett és közösségi jelentőségű fajok állományainak fenntartásához a legfontosabb feladat a víztér öntisztuló folyamatainak segítése és a természetes vizes élőhelyek rehabilitációja. Ehhez elengedhetetlen a megfelelő áramló jellegű, folyamatos vízpótlás.
- Ökológiai szempontból fontos lenne a szélesebb hullámtéri szakaszokon és az egykori medervonulatokhoz, levágott kanyarulatokhoz tartozó mentett oldali árterületeken szabályozott víz visszatartás és víztározás.

- Elérendő a meglévő erdők szerkezetének és fajkészletének természetszerűbbé alakítása. Hosszú távú cél a termőhelyi adottságok figyelembe vételével a tájra jellemző potenciális természetes erdő típusok foltjainak felnevelése. Az idegenhonos fásszáru állományok mihamarabbi letermelése, eltávolítása, a propagulum források csökkentése, helyükön természetszerű élőhelyek ki- vagy visszaalakítása az egyik legfontosabb természetvédelmi feladat a területen, melytől a legnagyobb mértékű természetes élőhely- és fajdiverzitás növekedés várható.
- A meglévő szántók élőhely-rekonstrukciós program keretében történő visszagyepesítése (felhagyás, spontán gypesedés és gypesítés) és erdősítése támogatandó célkitűzés. A tervezés során a természeti adottságok figyelembe vételével több élőhelyes, (pl. gyp, erdőfolt vagy facsoport) változatos mozaikok kialakítása javasolt.
- Környezetvédelmi szabályozáson és hatósági ellenőrzésen keresztül megoldandó feladat a víztestet érő mezőgazdasági, ipari és kommunális szennyezések és terhelések minimalizálása. Ezek az intézkedések a közösségi jelentőségű értékek megőrzését, hosszabb távon pedig állományaik megerősítését segítik.”

A hivatkozott kezelési terv részletesen tartalmazza a vízügyi igazgatóság kezelésre vonatkozó feladatit, a kotrásra, területhasználatra, növényzet kezelésére stb... vonatkozó irányelveket.

A Tótkomlós Város helyi építési szabályzatáról szóló 22/2016. (XII. 16.) önkormányzati rendelet 61. § (5) bekezdése alapján: „a Szárazér vízgazdálkodási területét és a vízgazdálkodás szempontjából a Szárazér határterületeként kezelhető medert kísérő területeket a rehabilitációs-vízgazdálkodás kezelési tervének megfelelően lehet csak használni”.

Útszéli gypsáv

Kezelési terv a Száraz-ér Társaság Természetkutató és Környezetvédő Egyesület javaslata alapján:

A területet jelenleg gondosan kaszálják. Ez a kezelés továbbra is fenntartandó – a következő bekezdésben meghatározott kivételekkel – a mezsgye teljes területén.

A törpemandula-állomány középső részén igen fontos egy kb. 10-15×5 m-es hosszú távon kaszálásmentes foltot kijelölni a cserjés szép kifejlődése végett. (A pusztaimeteng-folt jelentős részének továbbra is kaszált területen kell maradnia, mert teljes becserjésedésével ez a védett faj visszaszorulhat.) A törpemandulástól keletre található rozsdásrózsa- (*Rosa rubiginosa*) tövek közül 1-2 szépen fejlett bokrot szintén ajánlott kijelölni, és ezeket is maradandóan ki kell hagyni a kaszálás alól. Fontos, hogy a területen mind a két ritka cserjefaj együttesen fennmaradjon.

A természetvédelmi kezelés egyik legfontosabb feladata a tájidegen ördögcérna (*Lycium barbarum*) visszaszorítása. Ez az özönnövény kezelés hiányában valószínűleg – a területen tömegessé válva – mind a törpemandulást, mind a löszpusztarétet erősen veszélyeztetné. Ezért az ördögcérna-hajtások metszőollóval való rendszeres eltávolítására van szükség (legalább évente). Szükség esetén az egyébként őshonos kőkenyit is hasonló módon vissza kell szorítani. A mezsgyeszakaszon égetni nem szabad, mert a terület legfőbb értékét, a törpemandulát a tűz erősen károsíthatja. A területre további fasor telepítése nem ajánlott, mert az, az ültetéskor okozott zavarással, a kaszálás akadályozásával és az árnyékolással ártalmas lenne a törpemandulás és a löszgyp számára.

Szükséges lenne a közútkezelővel konzultálni, hogy a törpemandulát a korábbi gyakorlattól eltérően a szárazúzáskor kímélik meg. Erre már történtek kezdeti lépések, a pontosság és a

fenntarthatóság kedvéért karóval is érdemes lenne megjelölni a zúzásból kihagyandó foltot. Pár évente ki kellene tisztítani a törpemandula közül az ördögcérna hajtásokat kézi erővel.

Kaszaperi úti szárazgyep:

Kezelési terv:

A gyepterületet most is kaszálják, ami megfelelő fenntartó kezelés. A szerves hulladék lerakását kellene megszüntetni a területen. A korábban kihelyezett lebomló szerves anyagokat, melléktermékeket el kellene szállítani a területről. A kaszálás során kedvező, ha alkalmanként 1-1 kisebb foltot, sávot nem kaszálnak le.

Orosházi út mezsgyéje:

Kezelési terv:

A terület egy részén honos és idegenhonos faállományok vannak. Ezek közül a mirigyes bálványfa terjed. Annak terjedését szükséges lenne szelektív módszerekkel megállítani, a bálványfa foltokat felszámolni. A nagyobb értékű gyeppoltok jellemzően a fátlan részeken maradtak fenn. Ezek kezelése évente egy kaszálással és néhány évente egy kisebb foltra kiterjedő égetéssel teljesen megoldható.

Kiskomlói-legelő és székegyháza-pusztá

Kezelési terv:

A területet kaszálják, jó állapotban van. A kaszálások során a hagyás sávokat jó lenne a területek 5-6 %-ában meghagyni. Ez a Natura 2000 gyepek fenntartási szabályaival is találkozhat. A területeken tervezett a pusztuló faállományok felújítása.

Hódmezővásárhelyi út mezsgyéje:

Kezelési terv:

A terület fontosabb részeit kaszálják, de a szegélyező cserjesávok között élő kék atracél állomány felszabadítása érdekében néhány évente a cserjék visszavágása, kivágása lenne szükséges. A szomszédos szántóföldek használóit szükséges lenne tájékoztatni a terület értékeiről, hogy megelőzzük a gyepek károsítását a szántók felől.